

Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče

Majcan, Filip

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:074738>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**



Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)





Sveučilište Sjever

Završni rad br. 202/MED/2023

Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče

Filip Majcan, 305023

Koprivnica, rujan 2024. godine



Sveučilište Sjever

Odjel za medijski dizajn

Završni rad br. 202/MED/2023

Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče

Student

Filip Majcan, 305023

Mentor

doc. art. Luka Borčić, mag. diz.

Koprivnica, rujan 2024. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za umjetničke studije

STUDIJ preddiplomski sveu ilišni studij Medijski dizajn

PRISTUPNIK Filip Majcan

MATIČNI BROJ 0336006809

DATUM 14. 7. 2023.

KOLEGIJ Vizualna komunikacija

NASLOV RADA Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Memories in Stone: Fragments that Conceal Deeper Stories

MENTOR Luka Borčić

ZVANJE doc. art.

ČLANOVI POVJERENSTVA

- doc. art. Igor Kuduz, predsjednik
- doc. art. Luka Borčić, član
- doc. art. Niko Mihaljević, član
- doc. art. Andro Giunio, zamjenski član
-

Zadatak završnog rada

BROJ 202/MED/2023

OPIS

„Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče“ je umjetnička knjiga koja prikazuje skupinu kamenčića sakupljenih tijekom određenog vremenskog razdoblja s različitim lokacija. Svaki kamenčić nosi sa sobom uspomenu događaja ili cijelog dana kada je kamen pronađen te izaziva određene emocije i sentimentalnu vrijednost kod autora. Koncept proizlazi iz razmišljanja o jedinstvenosti i posebnosti kamenčića te njihovoj povezanosti s sjećanjima koja su jedinstvena i neponovljiva. Posebna pažnja posvećuje se izgledu svakog pojedinog kamena, njegovim teksturama, osobnostima te općem obliku, kao i povezanosti s pričom koja se krije iza njega. Osim vizualnog aspekta, knjiga također obraća pažnju na lokaciju kamena i parametre koji su odredili odabir pojedinačnog kamena.

U ovom radu student će:

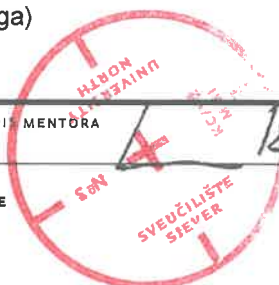
- istražiti i prikupiti potrebnu građu za knjigu.
- analizirati proces oblikovanja knjige (ideja, format, prijelom, tipografsko pismo...)
- istražiti umjetnički medij „artist book“ (umjetnička knjiga)
- oblikovati finalni grafički proizvod (knjiga)

ZADATAK URUČEN

15.9.2023

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SJEVER



Predgovor

Moj završni rad pod nazivom „Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče“ odabrao sam na temelju iskustava s druge godine studija, kada sam izradio fotografsku knjigu pod nazivom „*Mali Svjetovi*“ koristeći svoju kolekciju kamenčića. Prepoznao sam knjigu kao idealan medij za prikazivanje ove kolekcije i priča koje se kriju iza svakog kamenčića, smatrajući da kroz fotografiju mogu najbolje prenijeti njihovu simboliku i emocionalnu vrijednost. Ovaj rad predstavlja nastavak mog interesa za otkrivanje i dokumentiranje priča kroz jednostavne, ali značajne objekte.

Sažetak

Za svoj završni rad izradio sam fotografsku knjigu „Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče“. Fotografska knjiga savršen je medij u kojemu sam mogao pokazati svoju kolekciju kamenčića, priče i emocije koje su skrivene iza svakog kamenčića i simboliku kamenčića u svojem životu. Knjigu sam podijelio na dva dijela. U prvome dijelu knjige nalaze se priče u kojima sam opisao kako sam pronašao ili dobio kamenčiće i povezana je s važnim događajima u mojem životu, kao i s ljudima koji su mi dragi. Svaka priča smještena je u drugo vremensko razdoblje, ukupno priče obuhvaćaju razdoblje od nekoliko godina u kojima sam sakupljao kamenčiće. Svaki kamenčić je poseban, što se prikazuje u fotografskoj knjizi, i svaki je imao važan utjecaj na mene. Prvi dio obuhvaća fotografije kamenčića i popratni tekst. Kamenčići za mene nisu obični, svakodnevni predmeti, oni su svjedoci onoga što je važno u mojem životu, što sam htio prenijeti čitateljima svoje fotografske knjige. U drugome dijelu knjige prikazujem sve preostale kamenčiće koji su dio moje zbirke. S obzirom na to da imam mnogo kamenčića u zbirci i da mi nedostaju informacije o načinu prikupljanja velikog dijela kamenčića, odlučio sam ih prikazati u nasumičnim kompozicijama. Svaka kompozicija s jedne strane prikazuje grupu kamenčića u vizualno zanimljivom i skladnom rasporedu, a s druge strane prikazuje pojedinačne kamenčiće koji čine tu kompoziciju. Igra kamenčićima napravljena je tako da čitatelja zadrži zainteresiranim. Ako se na umjetnost gleda kao na vanjski izraz čovjekove unutrašnje potrebe, jasno je da je ova knjiga nastala iz moje unutrašnje potrebe da prikažem koliko su kamenčići važni za mene. Ova fotografska knjiga dokaz je da je inspiracija svugdje oko nas. Inspiraciju je moguće pronaći u malim, naizgled beznačajnim dijelovima svakodnevice; onim dijelovima svakodnevnog života kojima inače ne pridajemo previše pažnje.

Ključne riječi: umjetnička knjiga, fotografska knjiga, grafički dizajn, fotografija, fotomontaža, fragmenti, kamenje, uspomene, emocije

Summary

For my final work, I created a photographic book "Memories in Stones: Fragments that hide deeper stories". The photo book is the perfect medium in which I could show my collection of pebbles, the stories and emotions that are hidden behind each pebble and the symbolism of the pebbles in my life. I divided the book into two parts. In the first part of the book, there are stories in which I described how I found or received the stones and it is connected with important events in my life, as well as with people who are dear to me. Each story is set in a different time period, in total the stories cover a period of several years in which I collected pebbles. Each pebble is special, which is shown in the photo book, and each one had an important influence on me. The first part includes photos of stones and accompanying text. Stones are not ordinary, everyday objects for me, they are witnesses of what is important in my life, what I wanted to convey to the readers of my photography book. In the second part of the book, I show all the remaining stones that are part of my collection. Given that I have many stones in my collection and that I lack information on how to collect a large part of the stones, I decided to display them in random compositions. Each composition on one side shows a group of stones in a visually interesting and harmonious arrangement, and on the other side shows the individual stones that make up that composition. The pebble game is designed to keep the reader interested. If art is seen as an external expression of a person's inner need, it is clear that this book was born out of my inner need to show how important pebbles are to me. This photo book is proof that inspiration is all around us. Inspiration can be found in small, seemingly insignificant parts of everyday life; those parts of everyday life that we normally don't pay too much attention to.

Keywords: art book, photo book, graphic design, photography, photomontage, fragments, stones, memories, emotions

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Motivacija u odabiru teme	2
3. Segmenti dizajna fotografske knjige.....	3
3.1. O umjetničkoj knjizi.....	3
3.2. Fotografska knjiga.....	5
3.3. Grafički dizajn.....	7
3.4. Tipografija	7
3.5. Fotografija	8
3.6. Fotomontaža.....	9
3.7. Estetski elementi u vizualnim komunikacijama.....	10
4. Emocije i fragmenti prirode u umjetnosti	12
4.1. Izražavanje emocija i umjetničko stvaralaštvo.....	12
4.2. Umjetnost kao oponašanje	12
5. Praktični dio.....	14
5.1. Proces izrade	14
5.2. Ideja načina izrade.....	15
5.3. Dizajn knjige	15
5.3.1. Izrada korica.....	16
5.3.2. Izrada unutrašnjosti knjige.....	19
5.4. Finalna analiza rada.....	25
6. Zaključak.....	27
7. Popis literature	29
8. Popis slika	31

1. Uvod

Umjetnost se javlja u različitim oblicima i izražava se svim poznatim medijima, a danas gotovo da su izbrisane granice između različitih vrsta umjetnosti. Zamagljivanje granica između različitih vrsta umjetnosti otvara nove mogućnosti umjetničkog stvaralaštva u kojima postoje još neotkrivene mogućnosti. Svojim radom htio sam pokazati mogućnosti spajanja različitih umjetnosti – u prvome redu fotografije i književnosti. Rad „Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče“ prikazuje dugotrajan i detaljan projekt koji je povezan s mojom osobnom kolekcijom kamenčića. Boravak u prirodi me opušta, a u svakoj šetnji pokušavam odgonetnuti nešto novo, posebno i drugačije. Kamenčići me oduvijek fasciniraju mnoštvom svojih oblika, boja i tekstura pa su s vremenom i moji prijatelji uočili tu fascinaciju i počeli mi donositi kamenčiće sa svojih putovanja. S vremenom sam prikupio zbirku kamenčića, a u toj zbirci brojni kamenčići imaju svoje priče. Upravo te priče nedostajale su mojoj manjoj fotografskoj knjizi „Mali svjetovi“ koju sam krenuo raditi tijekom svoje druge akademske godine. Knjiga je bila vizualno privlačna, ali bila je nedorečena, nije zavedila čitatelja i davala mu nikakve konkretne poveznice jer joj je nedostajao narativni okvir. Konkretni kamenčići nisu se mogli povezati s konkretnim sjećanjima i događajima pa sam krenuo ralje razmišljati i skicirati koncept iz kojega sam razvio ovaj završni projekt. U radu sam opisao proces nastajanja svoje završne fotografske knjige.

2. Motivacija u odabiru teme

Promatrajući svijet oko sebe i pojave suvremenog društva, uočio sam koliko je važna uloga vizualnog u svemu što se odvijalo oko mene. Ulogu vizualnog naglašavaju i različiti autori. Tako postoji stav da su suvremeno društvo i suvremena kultura sve više usmjereni na vizualno, a kod pojedinih autora javlja se stav da je vizualno i slikovno „pobijedilo“ u borbi s pisanom riječju te da je sada dominantno [1]. Fotografije su za mene idealan vizualni medij jer omogućuju različite interpretacije. Kao što navodi Flusser, fotografije nisu jednoznačni ili denotativni kompleksi simbola, kao što su na primjer brojevi, već se radi o višeznačnim odnosno konotativnim kompleksima simbola koji daju prostor za interpretaciju [2]. U svojoj fotografskoj knjizi htio sam ponuditi čitateljima fotografije uz kombinacije tekstualnih interpretacija koje daju mogućnost za nove, još neotkrivene interpretacije. Interpretacija je stvaralački proces, toliko važan danas, kada se čini da se sve svodi na puku reprodukciju. Upravo zato ponudio sam preobrazbu nečeg običnog, sasvim običnih, malih, svakodnevnih kamenčića u nešto novo, posebno, zanimljivo – fotografsku knjigu.

3. Segmenti dizajna fotografske knjige

3.1. O umjetničkoj knjizi

Umjetničke knjige su umjetnička djela stvorena u obliku knjige i taj oblik umjetnosti bio je zastupljen kroz povijest umjetničkog stvaralaštva. Umjetnici su ih koristili kako bi izrazili vlastite ideje, proširili osobne narative, dokumentirali nešto, eksperimentirali s materijalima, obogatili svoje stvaralaštvo, a ponajviše su ih koristili da bi distribuirali svoje radove do publike. Umjetnička knjiga ima format koji umjetniku daje priliku da stvaralaštvo podijeli s onoliko osoba s koliko to on sam odluči [3]. Za razliku od ostalih medija, umjetnička knjiga daje nam priliku da ju, kao publika, uzmemo u ruke, čitamo, opipamo, gledamo i listamo i osvaruje blisku vezu sa svojom publikom. Umjetnici se koriste umjetničkim knjigama kao prostorom namijenjenim za ispunjavanje sadržajima kojima će prenositi svoje stavove, ideje i intimna razmišljanja ili će kroz njih aktivistički djelovati [4].

Forma umjetničke knjige može biti raznolika i obuhvaća knjigu koju je u potpunosti tiskana, ali i knjigu koja je izrađena potpuno ručno. Najvažnije je obilježje umjetničke knjige da je ona sama umjetničko djelo, a ne da govori o umjetničkom djelu. Umjetnička knjiga nije katalog izložbe ili knjiga o povijesti umjetnosti, ona je produkt umjetničkog stvaralaštva [3]. Mnogo je načina oblikovanja umjetničkih knjiga, a oni ovise o autoru [4].

Prve umjetničke knjige stvarao je William Blake koji je smatrao da su slika i tekst jednako važni te ih je integrirao u svojem stvaralaštvu. Ručno je izrađivao knjige uz pomoć svoje supruge, knjige su imale poseban sadržaj, bez da ih je netko naručio [3]. William Blake koristio se izvanrednim kombinacijama tekstova i slika, a tehnika u kojoj je radio bila je tehnika reljefnog graviranja koju je sam osmislio [5].



Slika 1. Umjetnička knjiga: William Blake, pjesma Janje iz zbirke Pjesme nevinosti i iskustva, 1825. godina

Izvor: Dombowsky, P. The Illustrated Books of William Blake. National Gallery of Canada, 2020.

U svijetu su se knjige umjetnika u pravom značenju te riječi javile zajedno s avangardnim pokretima u 20. stoljeću, a u Hrvatskoj su zaživjele 60-ih godina prošlog stoljeća kada se pojavila konceptualna umjetnost toga vremena. I neka ranija djela smatraju se umjetničkim knjigama (knjiga poezije iz 1907., Janko Polić Kamov i knjiga poezije Đerdan Josipa Stošića), ali pravi procvat umjetnička knjiga doživljava s pojavom grupe Gorgona te Grupom šestorice autora, Goranom Trbuljakom i Sanjom Iveković [4].

Mladi se umjetnici danas koriste umjetničkom knjigom za reakciju na društvene i političke fenomene, kroz nju reflektiraju svoju unutrašnju intimu. Ponekad njihove umjetničke knjige nastaju kao dio istraživanja ili izrade nekog kasnijeg djela, a ponekad je sami cilj umjetničkog

stvaralaštva upravo umjetnička knjiga. U tom procesu stvaranja često dolazi do brisanja granice između umjetnika i dizajnera [4].

3.2. Fotografiska knjiga

U posljednjim desetljećima došlo je do jakog porasta zanimanja za knjige u kojima se nalaze fotografije. Knjige su, otkad je izumljen tisak fotografije na papiru, spremnik za fotografiju. Razvoj tiskarske tehnologije omogućio je jeftinu i učinkovitu reprodukciju fotografija pa je došlo do masovne proizvodnje i prodaje fotografskih knjiga. Fotografske su knjige imale važnu ulogu u prihvaćanju fotografije kao umjetničke forme, a u njima se najučinkovitije može predstaviti i širiti fotografski rad jer traju dulje od izložbe, čak i od samog fotografa, lako se prenose, a njezin sadržaj može se iznova otkrivati. Zahvaljujući razvoju fotografskih knjiga kao umjetničke forme razvijene su mnogobrojne karijere. Primjeri takvih fotografskih knjiga su: *American Pictures* Walkera Evansa (1938.), *Life Is Good and Good for You in New York: Trance Witness Reveals* Williama Kleina (1956.) i *The Americans* Roberta Franka (1958.) [6].



Slika 2. *American Pictures* - fotografska knjiga Walkera Evansa (1938.)

Izvor: Mahoney J. Books: Walker Evans's American Photographs, Finally Back In Print, 2013.

<https://www.pophoto.com/american-photo/books-walker-evanss-american-photographs-finally-back-print/>

Walker Evans je svojom knjigom *American Pictures* na neki način definirao samu fotografsku knjigu, njezinu bit, formu i sadržaj, i to desetljećima prije nego što se fotografska knjiga počela

ozbiljnije javljati. Evans je puno pažnje posvetio detaljima svoje knjige. Pazio je na odabir papira, materijala za izradu korica, tipografiju i slijed pojavljivanja fotografija. Fotografije su se u knjizi nalazile na desnim stranicama, a lijeve su ostavljene prazne. Evans je fotografije podijelio na dva tematska dijela, a unutar knjige nalazile su se upute za gledanje: „Reprodukcije predstavljene u ovoj knjizi namijenjene su gledanju po zadanom redoslijedu“. Premda je danas to uobičajeno, 1938. godine Evans je napravio revolucionarno umjetničko djelo [7].

Fotografska knjiga može sadržavati tekst, ali i ne mora, ali glavno je njezino obilježje da je poruka prenesena fotografijama. Autor fotografske knjige je fotograf ili neka druga osoba koja uređuje i slaže fotografov rad, a mogu ju zajednički napraviti i više fotografa. Fotografske knjige imaju velik potencijal koji se u praksi može iskoristiti pažljivim odabirom i pozicioniranjem fotografija, kombiniranjem fotografija i teksta te promišljenim rasporedom i dizajnom [6].

Fotografska knjiga je još uvijek neistražen pojam, nedovoljno je istraženo pitanje materijalne kvalitete fotografske knjige, dizajna i rasporeda unutar knjige, kao i interdisciplinarnost fotografske knjige kao vrste umjetničkog stvaralaštva koje je povezano s filmskom umjetnošću i književnošću. Novosti i napredak u tehnologiji, digitalni mediji i mogućnost tiskanja knjiga na zahtjev doveli su do transformacije fotografske knjige. No premda je fotografska knjiga daleko od toga da ju se zaboravi, i dalje ne postoji dovoljno teorijskih, kritičkih tekstova koji pružaju uvid u različite aspekte fotografske knjige [6].

Dobravac je detaljno opisao proces izrade fotografske knjige, prema koracima, od nastajanja ideje pa do završetka fizičkog predmeta [8]:

1. Prvi korak: Nastajanje ideje
 - postavi se zadatak ili problem, preispita se teza, kroz fotografije se traži rješenje
2. Drugi korak: Koncipiranje
 - autor koji želi, piše uvodnu riječ, osmišljava koncept, kroz naraciju stvara priču
3. Treći korak: Uređivanje/editiranje
 - autor odabere program u kojemu će izrađivati fotografsku knjigu, odabere format/dimenzije, postavlja prijelom stranica, numerira, ako to želi, dizajnira korice, ovisno o vrsti uveza dizajnira redoslijed knjižnog bloka
4. Tisak/ispis
 - priprema knjigu za tisak, odabere vrstu tiska i vrstu papira

5. Uvez

- savija (falcanje), slaže knjižne arke u knjižne blokove, uvezuje, ovisno o vrsti uveza za koju se odlučio

6. Obrezivanje

- knjižni blok reže na zadani format

3.3. Grafički dizajn

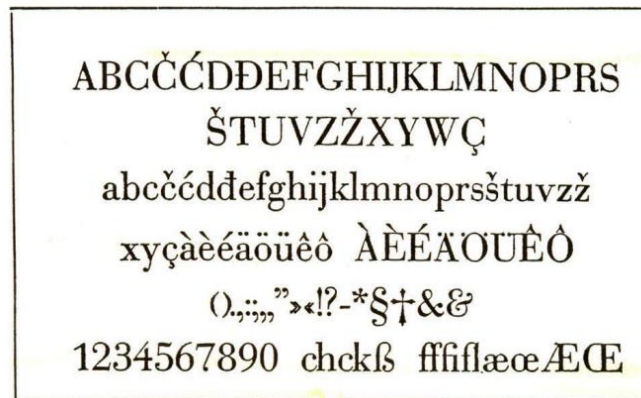
Riječ grafički dizajn prvi puta je korištena 1922. godine zahvaljujući činjenici da je tipograf William Addison Dwiggins počeo s korištenjem tog termina [9]. Grafički dizajn je istovremeno oblik umjetnosti, kao i profesija kojom se označava odabir i aranžiranje vizualnih elemenata da se prenese poruka nekoj interesnoj skupini. Primjeri vizualnih elemenata su tipografija, fotografije, ilustracije, simboli i boje [10]. Grafičkim dizajnom označava se proces likovnog oblikovanja vizualnih elemenata namijenjenih masovnoj komunikaciji [9]. Grafički dizajneri kombiniraju vizualne i verbalne elemente u cjelinu koja treba biti funkcionalna i organizirana [10].

Početak spajanja teksta i slike s ciljem oblikovanja poruke vidi se već u starim iluminiranim grčkim, egipatskim, rimskim i kineskim rukopisima. Kao zasebno zanimanje, grafički dizajn pojavio se u Europi u 19. stoljeću kada počinje njegova komercijalna uporaba za oblikovanje knjiga, časopisa i novina, a kasnije ga se koristi i za oblikovanje reklama i ambalaže pa ima utjecaj na sve šire skupine publike. I u Hrvatskoj se moderna povijest grafičkog dizajna kreće odvijati u 19. stoljeću kao i u Europi jer su se počeli razvijati tiskarski mediji i počele su se razvijati grafičke tehnike [9].

3.4. Tipografija

Tipografija se može predstaviti kao umjetnost biranja odgovarajućeg pisma za neki projekt i organizacija odabranog pisma kojom se ostvaruje što učinkovitija komunikacija [11]. „Tipografija predstavlja vizualni element jezika i vještinu oblikovanja slovnih znakova i simbola za koje u digitalnom okruženju koristimo naziv *font* [12]. Tipografija je umjetnost dizajniranja, mijenjanja i raspoređivanja slova i znakova [13]. Definira se i kao: „Tipografija

je znanost o oblikovanju slovnih znakova u organiziranim setovima koje obilježava isti stil“ [14]. Ima važnu ulogu u grafičkom dizajnu jer pomaže u izražavanju osjećaja, prenošenju značenja, stvaranju kontrasta, isticanju ideja te sadržaj koji će biti dizajniran čini vizualno zanimljivijim [13]. Oblikovanje teksta ovisi o proizvodu za koji se oblikuje tekst. Osnovna su načela oblikovanja teksta da tekst mora biti čitljiv, a čitljivost teksta ovisi o odabiru pisma, veličine i boje slovnih znakova, te o podlozi i oblikovanju [14].



Slika 3. Sastav tipografskog pisma – primjer

Izvor: Brdar M, Vulić H. Tipografija u medijskim sadržajima. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. 2023; Zagreb

Danas se pismo zove font jer se grafički dizajn odvija u digitaliziranom okruženju, a font se u oblikovanju može odrediti veličinom, visinom, širinom, pisma mogu biti jednostavna, ravna, kosa, rukopisna drugim oblicima [14]. Zadaci grafičkog dizajnera vezani za tipografiju su odabrati i urediti vrstu pisma, veličinu pisma, dužinu retka i razmaka među retcima, način pisanja naslova i podnaslova, poglavlja i drugo [15]. Za korištenje tipografije u različitim medijima treba znati kako tekst funkcionira u različitim medijima te poznavati medij. Način prezentacije teksta ovisan je o onome što se želi postići kod čitatelja, no uvijek se treba zadovoljiti kriterije dekodiranja teksta, prijenosa i razumijevanja poruke [14].

3.5. Fotografija

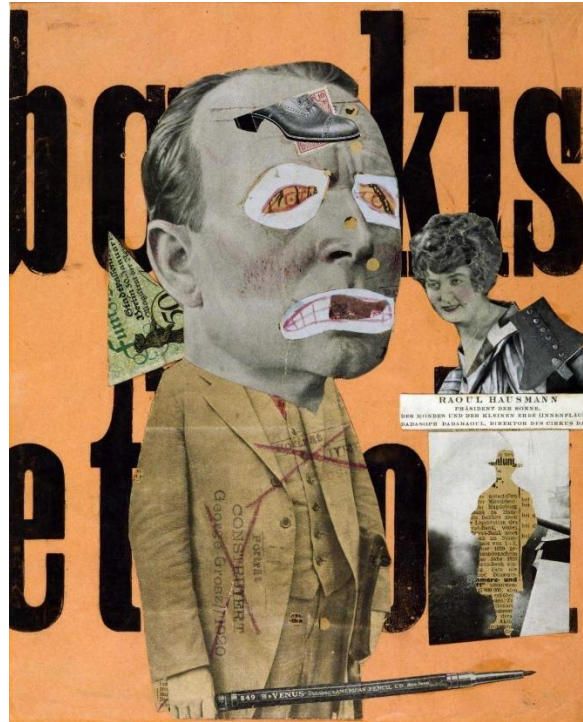
Fotografije se nalaze svugdje, one su sveprisutne, ima ih u albumima, časopisima i knjigama, na konzervama, vrećicama za kupovinu i na drugim mjestima [2]. Fotografije nas okružuju, one su dio naših života. Fotografija je objekt koji možemo opisati različitim navodima. Riječ fotografija istovremeno označava optičku sliku ili prikaz, sliku, umjetničku sliku, vizualni znak [16].

Fotografije su pojmovi kodirani u situacije, fotografovi pojmovi, a zadatak je fotografa kodirati svoje pojmove u fotografske slike da bi postale besmrtno u pamćenjima drugih ljudi. Mi smo stanovnici „fotografskog univerzuma“ pa smo navikli na fotografije. Većina fotografija za nas je nevidljiva, mi ih više ne primjećujemo jer su uobičajene, a sve ono što je stvar navike zapaža se samo ako se mijenja. Okružuju nas redundantne fotografije, svakodnevno se u našem okruženju javljaju nove fotografije, ali mi smo toliko navikli na promjene tih fotografija da im uopće ne pridajemo pažnju, ne uočavamo ih. U 19. stoljeću sve je bilo sivo, i zidovi, novine, knjige, i alati i košulje, a danas je sve prepuno nijansi svih boja, a mi smo na njih navikli. Vizualno onečišćenje okoliša nešto je na što smo navikli, uvučeno je u naše oči i u našu svijest i mi ga ne vidimo. Kako se mi danas nalazimo u „fotografskom univerzumu“, doživljavamo svijet u funkciji fotografija, a tako ga i spoznajemo i vrednujemo [2].

3.6. Fotomontaža

Fotomontaža je umjetničko djelo vizualne naravi, nastaje kao rezultat kolažno-montažne obrade fotografskih snimaka. Ideja za fotomontažu javila se u isto vrijeme kada i fotografija, dok zasebno umjetničkom disciplinom i granom fotografske umjetnosti postaje u avangardnim pravcima (futurizmu, dadaizmu, konstruktivizmu i nadrealizmu) prije Drugog svjetskog rata. Začetnicima fotomontaže smatraju se ovi avangardni umjetnici: futuristi Antonio Giulio Bragaglia i Arnaldo Ginna, dadaisti Man Ray, Hannah Höch, Raoul Hausmann, Georg Grosz i John Heartfield, konstruktivisti Laszlo Moholy-Nagy, Aleksandar Rodčenko, Varvara Stepanova, El Lissitzky, Wacław Szpakowski i Francis Joseph Bruguiere i nadrealisti Max Ernst, Rene Magritte, Florence Henri, Herbert Bayer, Marko Ristić i Vane Bor [16].

U fotomontažu ubrajamo nekoliko različitih postupaka kolažno-montažne obrade fotografija. Prvi postupak je višestruko eksponirani negativ koji nastaje kada se na jednu ploču ili jedan negativ snimi više snimaka što vodi do preklapanja fotografija. Drugi postupak je postupak kombinacije fotograma i višestrukog eksponiranja s drugim optičkim efektima. Treći je postupak izrezivanje fotografija i ostalih vrsta vizualnih materijala i njihovo kolažiranje i montiranje. Tim postupcima dobijemo novu likovnu cjelinu. Četvrti je postupak kada se po fotografskom papiru slika pomoću razvijачa i fiksira, peti je kada se stvaraju kolažno-montažni koncepti (u najvećem broju primjera uspostavlja se odnos fotografskih i tekstovnih sadržaja) i šesti je proces digitalne obrade fotografije [16].



Slika 4. Raoul Hausmann, *The Art Critic* (1919–1920)

Izvor: Photomontage, <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/p/photomontage>

Kroz povijest se fotomontaža koristila iz određenih razloga. Dadaisti su prvi koristili fotomontažu kao tehniku kojom su pokazivali svoju politički stranu – iskazivali su da se ne slažu s Prvim svjetskim ratom 1915. godine. Nadrealisti su kasnije koristili fotomontažu da povežu različite slike i pokažu kako funkcionira nesvjesni um. Aleksandar Rodčenko, ruski konstruktivist, koristio se fotomontažom da stvori upečatljive društveno angažirane slike. Njemački umjetnik John Heartfield koristio je fotomontažu za rekonstrukciju slika iz medija što je bio prosvjed protiv fašističkih nastojanja u Njemačkoj [17].

3.7. Estetski elementi u vizualnim komunikacijama

Estetika se u oblikovanju vizualnih komunikacija povezuje s harmonijom i estetskom proporcijom i kao takva uključuje [15]:

1. Sklad

Pojam sklada u vizualnim komunikacijama odnosi se na međusobne pozicije vizualnih elemenata. Elementi u dizajnu organiziraju se tako da budu skladni, kod kreiranja umjetničkog djela treba pronaći balans među vizualnim elementima. U tipografiji se sklad odnosi na odnose pojedinačnih elemenata i cjeline koja se dizajnira.

2. Kontrast i tipografski kontrast

Tipografski kontrast postiže se kontrastom u veličini pisama, u vrsti pisama, u masnoći pisama, u boji pisama i drugim načinima.

3. Balans

Balansom se naziva postizanje dobrog omjera svjetline i tamnoće, vertikala i horizontala u ukupnom dizajnu.

4. Kompoziciju

Kompozicija je osjećaj dinamičnosti kod prelamanja, „os simetričnog koji je statičan do asimetričnog koji ima dinamiku“.

5. Proporciju

Proporcija je koncept koji dolazi iz matematike i izražava se matematičkim omjerima pri kojima klasični formati imaju temelj u odnosu zlatnog pravokutnika (3:5, 5:8, 8:13, 13:21...).

4. Emocije i fragmenti prirode u umjetnosti

4.1. Izražavanje emocija i umjetničko stvaralaštvo

Emocije su kompleksni doživljaji jer se sastoje od niza drugih komponenata odnosno ostalih doživljaja, od kojih prevladavaju kognitivni doživljaji, ali najšire se mogu podijeliti na ugodne i neugodne emocije. Lepeza emocija je široka pa ima i emocija koje su istovremeno ugodne i neugodne zbog čega je nemoguća i jasna i precizna klasifikacija emocija [18].

Postoji uska povezanost između emocija i umjetnosti. Još od antičkih vremena, estetske teorije naglašavale su ulogu koju umjetnost ima u izazivanju, oblikovanju i prilagođavanju čovjekovih osjećaja, što se nastavilo i u modernoj estetici [19]. Umjetnost kod čovjeka može izazvati najdublje emocije. Može mu pružiti zadovoljstvo, zabaviti ga, privući i uvjeravati na različite načine. Umjetnička djela strukture su naših vjerovanja i osjećanja [20].

Prema ruskom slikaru i umjetničkom teoretičaru Wassilyu Kandinskyom umjetnost je vanjski izraz čovjekove unutrašnje potrebe. Čovjekov um koristi se vizualizacijom i jezikom kao dvama načinima za pohranjivanje sjećanja, prizivanje sjećanja i procesuiranje informacija. Sustav mentalnih slika prethodi verbalnom jer je u razvoju čovječanstva razvijen ranije, baš kao što se ranije javlja i kod čovjeka, u njegovom individualnom razvoju. Kod djeteta koje se još ne zna verbalno izražavati prisutne su mentalne slike. Slike su metafore, one su nosači emocija koje omogućuju izražavanje emocija na siguran način, pomoću njih je moguće postepeno izraziti i postepeno pristupiti emocijama, te ih postepeno shvatiti i prihvatiti. Kao poveznica umjetničkog izražavanja i emocionalnog razvoja razvila se art terapija kao oblik psihoterapije u kojemu se koristi stvaralački likovni proces da bi se izrazilo i komuniciralo [21].

4.2. Umjetnost kao oponašanje

Prve teorije o umjetnosti kao oponašanju nalazimo još kod starogrčkih filozofa. Mimesis (grč. μίμησις: oponašanje, nasljedovanje) je jedan od najvažnijih pojmova u estetici starogrčkih filozofa. U najširem smislu, mimesis je takav odnos umjetnosti i stvarnosti u kojemu umjetnost oponaša stvarnost [22]. Osnovno svojstvo umjetnosti je, prema antičkim filozofima, da oponaša stvarnost, a to od samih početaka razvoja filozofskih razmišljanja o umjetnosti

naglašava specifičan odnos umjetnosti i stvarnosti. Kroz povijest umjetnosti i filozofije puno se govorilo o odnosu stvarnosti i umjetnosti, a bez obzira na shvaćanje odnosa, ustalilo se mišljenje da je umjetnost svojevrsni prikaz, reprezentacija ili opis vidljivog stvarnog svijeta. Pa iako je u apstraktnoj umjetnosti čvrsta slika stvarnosti koja se prikazivala u geometrijskoj renesansnoj perspektivdestabilizirana, ipak: „Ako prihvatimo da apstraktna umjetnost prikazuje ili odražava tu nestabilnost slike svijeta, onda je apstraktna umjetnost, na prividno paradoksalan način, daleko više mimetička od bilo kakvog naivnog realizma“ [23]. Kako fotografija prikazuje nešto prisutno u stvarnosti, ona je oblik umjetnosti koja u tom smislu „oponaša“ stvarnost, a o pojedincu ovise interpretativne mogućnosti.

5. Praktični dio

5.1. Proces izrade

Proces izrade ove knjige predstavljao je dugotrajan i detaljan rad na prikupljanju, organizaciji i predstavljanju osobne kolekcije kamenčića. Sve je započelo tijekom moje druge akademske godine, kada sam prvi put konceptualizirao ideju u obliku manje fotografske knjige pod nazivom *Mali Svjetovi*. Ta je knjiga, iako vizualno privlačna, bila nedorečena jer je nedostajao narativni okvir koji bi povezao prikazane kamenčiće s konkretnim sjećanjima i događajima. Upravo ta nedorečenost potaknula me na daljnje promišljanje i razvoj koncepta, koji je kulminirao u izradi ove završne knjige.

Prvi korak u procesu bio je temeljita organizacija kolekcije kamenčića. Svaki kamenčić nije samo fizički predmet, već nosi sa sobom određeno sjećanje, događaj ili osobu koja je utjecala na moj život. Kamenčići su prikupljeni tijekom godina, a svaki od njih ima svoju priču. Da bih te priče mogao prenijeti čitatelju, bilo je ključno organizirati informacije o svakom kamenčiću. To je uključivalo bilježenje mjesta i datuma pronalaska, osobe s kojom je kamenčić pronađen ili koja mi ga je poklonila, te povezivanje svakog kamenčića s određenim događajem ili sjećanjem.

Nakon što sam prikupio sve potrebne informacije, pristupio sam tehničkom aspektu projekta — skeniranju kamenčića. Korištenje skenera kao glavnog alata za prikaz kamenčića nije bila slučajna odluka. Skener omogućuje konzistentno osvjetljenje i preciznu reprodukciju boja i tekstura, što je ključno za vjerno prikazivanje svakog kamenčića. Ova metoda omogućuje detaljan prikaz površine kamenčića, naglašavajući sve njegove karakteristike koje ga čine unikatnim. Obrada skeniranih slika u Adobe Photoshopu omogućila mi je prilagodbu svjetline, kontrasta i veličine slika kako bi se svaki kamenčić prikazao u svom najboljem svjetlu.

Nakon obrade slika, dizajn knjige postao je sljedeći ključni korak. Korištenjem Adobe Illustratora za dizajn korica i Adobe InDesigna za layout stranica, osigurao sam da cjelokupan dizajn bude konzistentan, vizualno privlačan i prilagođen sadržaju knjige. InDesign je omogućio stvaranje fluidnog prijelaza između tekstualnog i vizualnog sadržaja, čineći knjigu lako čitljivom i vizualno zanimljivom.

5.2. Ideja načina izrade

Ideja za izradu ove knjige izrasla je iz osobne strasti prema prikupljanju kamenčića i želje da prenesem priče koje svaki od tih kamenčića nosi. Prva verzija ove ideje, *Mali Svjetovi*, bila je pokušaj da vizualno prikažem te predmete, no nedostatak konteksta ostavio je knjigu nedovršenom. Iz tog razloga, odlučio sam u završnom radu nadograditi i proširiti tu početnu ideju, dodajući joj narativnu komponentu koja će svaki kamenčić pretvoriti u nositelja specifičnog sjećanja ili priče.

Svaki kamenčić u knjizi simbolizira određeni trenutak u vremenu, događaj ili osobu koja je na neki način obilježila moj život. Knjiga je stoga zamišljena kao zbirka tih priča — priča koje su povezane s konkretnim fizičkim predmetima, ali koje nadilaze njihovu materijalnost. Kamenčići nisu samo suveniri, već simboli važnih životnih trenutaka i emocionalnih veza koje su se stvorile tijekom godina.

Kroz ovu knjigu želio sam stvoriti djelo koje će čitatelju ponuditi dublji uvid u važnost tih naizgled običnih predmeta. Knjiga je osmišljena kao svojevrsni lounge bar materijal, što znači da ne zahtijeva od čitatelja da je čita određenim redoslijedom. Svaka priča je unikatna i zasebna, omogućujući čitatelju da sam odabere redoslijed istraživanja. Ova struktura također odražava način na koji su kamenčići prikupljeni — spontano i intuitivno, bez unaprijed određenog plana.

5.3. Dizajn knjige

Dizajn knjige osmišljen je kako bi vizualno podržao i naglasio priče koje svaki kamenčić nosi. Odlučio sam se za B5 format knjige, koji je praktičan za rukovanje, ali dovoljno velik da omogući detaljan prikaz kamenčića i povezanih priča. Knjiga je strukturirana tako da svaki kamenčić dobije svoj prostor, s lijeve strane stranice prikazan je kamenčić s prednje i stražnje strane, dok se s desne strane nalazi naslov priče i sama priča koja objašnjava kontekst kamenčića.

Drugi spread svake priče posvećen je dodatnim informacijama o kamenčiću — lokaciji, datumu, osobi koja je povezana s kamenčićem, kao i detaljima teksture ili boje koji su bili ključni za prikupljanje tog kamenčića. Desna strana drugog spreada rezervirana je za makro fotografije površine kamenčića, omogućujući čitatelju da detaljno istraži svaki kamenčić izbliza.

Dizajn knjige također uključuje apstraktne kompozicije koje prikazuju ostatak kolekcije. Ove kompozicije služe kao umjetnički prikaz kamenčića, bez objašnjenja ili konteksta, što omogućuje čitatelju da se slobodno igra interpretacijom i istraživanjem. Ovaj pristup omogućuje zadržavanje dinamike knjige, izbjegavajući monotoniju ponavljanja i nudeći vizualnu raznolikost.

Cjelokupni dizajn knjige usmjeren je na jednostavnost i čistoću, kako bi se naglasila ljepota i unikatnost svakog kamenčića. Tekst je prilagođen tako da bude lako čitljiv, bez nepotrebnih ukrasa ili smetnji, čime se omogućuje čitatelju da se fokusira na priče i vizualni dojam.

5.3.1. Izrada korica

Pri izradi covera, u početku sam razmišljao o apstraktnom pristupu temeljenom na tipografiji, s idejom da kreiram nešto što bi bilo stilizirano i drukčije. Međutim, kako je proces napredovao, shvatio sam da bi takav smjer bio u suprotnosti s ostatkom knjige, koja je izrađena u čistom, suzdržanom i vrlo preciznom stilu. Totalno drugačiji pristup na koricama jednostavno ne bi odgovarao ukupnom tonu knjige.

Umjesto toga, odlučio sam iskoristiti nešto što dolazi iz same srži projekta – prašinu koja mi je ostala od kolekcije kamenčića. Skupio sam te sitne ostatke i skenirao ih, baš kao što sam skenirao i sve kamenčiće u knjizi. Ovaj pristup mi se činio idealnim jer na koricama nisam želio eksplicitno prikazati kamenčiće iz kolekcije. Na taj način sam čitatelju ostavio prostor za osobno „otkrivanje“ kolekcije unutar stranica knjige, omogućivši im da se postepeno upuste u istraživanje i otkrivanje svakog kamenčića, bez da im cijela priča bude otkrivena odmah na naslovnici.



Slika 5. Korice - prva ideja



Slika 6. Korice - druga ideja



Slika 7. Korice - treća ideja



Slika 8. Korice - četvrta ideja



Slika 9. Finalni izgled korica

5.3.2. Izrada unutrašnjosti knjige

Knjiga se sastoji od dva dijela. Prvi dio čine priče koje opisuju kako sam kroz razne događaje i susrete pronašao ili dobio kamenčiće. Svaka priča smještena je u različito vremensko razdoblje i obuhvaća više godina, tijekom kojih sam na poseban način dolazio do tih kamenčića – bilo da sam ih našao na putovanjima, tijekom važnih životnih trenutaka, ili su mi ih poklonili bliski prijatelji. Svaki kamenčić nosi sa sobom jedinstvenu priču i simboliku, a one zajedno stvaraju mozaik događaja koji su oblikovali moj osobni put. Te priče nisu samo zapisi o pronalaženju predmeta, već i o trenucima, putovanjima i susretima koji su me naučili nečemu novom, bilo kroz avanture, sjećanja ili odnose s dragim ljudima. Priča 1 sastoji se od 2 spreada.



Nenadani Prijatelj

EMOGLIE
I SUREŽANJA

Ovaj kamenčić je dar od Dragana i prijateljice Elle, koji su putovali na Bali tijekom njihovog ljetnog odmora 2023. Njihova priča upoznavanja je posebna jer dolaze iz različitih država; Ella je iz Hrvatske, a Dragan iz Švicarske. Poveznica je Ribarica, gdje Draganova obitelj posjeduje kuću, baš kao i obitelj moje djevojke Ele.

Dragan je prvi put primijetio Ellu na Instagramu moje djevojke i odmah mu je privukla pažnju. Nakon dugih razgovora, počeli su se vidati koliko i kad su god mogli. S vremenom je Ella odlučila napustiti Hrvatsku i preseliti se u Švicarsku kako bi mogli biti zajedno. U Švicarskoj su pronašli svoj dom i mir te postali muž i žena.

Spletom svih navedenih okolnosti, uključujući njihovo ljetovanje u Ribarici, upoznao sam Dragana, dok sam Ellu poznao od prije. Od prvog razgovora bilo je jasno da imamo mnogo zajedničkih tema i interesa, pa je naš razgovor bio prirodan i dinamičan. Proveli smo pet dana zajedno u Ribarici. Svi smo zajedno odlazili na plažu, igrali društvene igre i bolje se upoznavali. Brzo je postalo jasno da sam upoznao novog dragog prijatelja s kojim ću rado provoditi vrijeme i razgovarati.

Od tada, ostali smo u stalnom kontaktu, makar smo bili udaljeni jedan od drugoga. Vidali smo se putem video poziva i razgovarali preko društvenih mreža. Ovo prijateljstvo donijelo mi je mnogo lijepih sjećanja, od Ribarice do putovanja u Švicarsku, gdje sam proveo pet dana. Cijeli boravak bio je fantastičan — osjećao sam se dobrodošlo i ugodno. Dragan mi je pokazao grad u kojem žive, slapove rijeke Rajne i ostale prirodne ljepote Švicarske. Posjetili smo i muzej Kunsthauus Zürich, koji je jedan od najvećih muzeja koje sam ikada vidio, iznad svih očekivanja. Setali smo po muzeju nekoliko sati kako bismo vidjeli što više umjetničkih djela, uključujući radove Pabla Picassa, Pieta Mondriana, Paula Cezannea i drugih velikana.

Cijeli tjedan bio je ispunjen raznim izletima, smijehom, dobrim

19

Slika 10. Priča 1 - prvi spread

obrocima i ugodnim razgovorima. Iako je bilo prilično hladno, nisam bio prikladno odjeven za takve uvjete, no to mi nije smetalo. Kada su mi javili da idu na godišnji odmor na Bali, zamolio sam ih da mi kao dar donesu jedan kamenčić. Izbor kamena bio je njihov, a za mene je taj kamen puno više od običnog komada s plaže. Kamenčić me podsjeća na cijelu našu avanturu prijateljstva i na naše putovanje s Elom i Draganom. Kada ga pogledam, prisjetim se dragih trenutaka koje smo dijelili, prekrasnih mjesta koje smo posjetili i razgovora koje smo vodili. Nenadano sam dobio novog prijatelja s kojim mogu dijeliti lijepe trenutke života, ali i trenutke slabosti i izazova.

INFORMACIJE
O KAMENČIĆU

LOKACIJA PRONALASKA:
Bali, Indonezija

DATUM PRONALASKA:
Studeni 2023.

POKLON OD:
Prijatelj Dragan i
prijateljica Ella

DETALJ
KAMENČIĆA

Ovaj kamenčić me odmah prisjetio na sve naše misli i misli o strukturi, gotovo poput prirodne umjetničke djelo. Njegova nijansa i porozna tekstura čine ga jedinstvenim među ostalim u mojoj kolekciji, podsećajući me na živost i snagu prirode u svakom trenutku.



20



Slika 11. Priča 1 - drugi spread

Na prvom spreadu knjige, prikazuje se naslov priče i kamenčić s prednje i stražnje strane, prikazan u stvarnoj veličini (1:1), čime se postiže autentičan dojam objekta. Kamen je detaljno ilustriran, a njegov prikaz dodatno naglašava posebnosti svakog primjerka. Na lijevoj strani, uz sliku kamenčića, nalazi se priča koja ga prati – opisujući trenutak kada je kamen pronađen, kontekst u kojem se to dogodilo te emocionalni značaj koji nosi.

Na desnoj strani, osim priče, pružene su ključne informacije o kamenčiću: točna lokacija pronalaska, datum kada je pronađen, te ime sudionika – osobe koja je bila prisutna tijekom pronalaska ili koja mi je kamenčić poklonila. Također, izdvojeni su i detalji koji su me privukli – poput neobičnog oblika, boje ili teksture kamena. Na dnu stranice nalazi se povećani prikaz njegove teksture, omogućujući dublji uvid u specifičnosti strukture i sitnih karakteristika koje čine svaki kamenčić jedinstvenim.



Pozdrav Svemircima

EMOCIJE
IŠKUSTAVANJA

Ovaj kamenčić nosi sa sobom uspomene iz mog djetinjstva i ima posebno mjesto u mom srcu. Uzao sam ga iz kuće mojih roditelja, koji su tijekom godina prikupili mnogo kamenčića s različitih putovanja. Njihova strast prema prikupljanju kamenčića prenijela se i na mene, postajući obiteljska tradicija.

Kao dijete, često sam zamišljao da su kamenčići nešto drugo – automobili, rakete, ili svjetovi koje bih stvarao gdje god bih bio. Te male, obične kamenčiće pretvarao sam u neverojatne avanture i fantastične priče koje su mi mnogo puta pomogle, bilo u novom vrtiću ili na mjestima gdje nisam poznao nikoga. Sjećam se letovanja u Naimaku, gdje sam s obitelji istraživao napušteni hotel Haludovo, otkrivajući skrivene kutke i zamišljajući kakav je život nekada bio tamo. Odlazak u lunapark bio je također jedno od najuzbudljivijih iskustava, s vrtlanjem na vrtuljcima i smijehom s roditeljima dok smo se zabavljali.

Jedan od naših najdražih rituala bio je „pozdrav svemircima“ kada bismo prilikom slikanja pokazivali srednji prst. Taj nevin i nestašan čin postao je simbol naše obiteljske povezanosti i zajedničkog humora. Ti trenuci su neizbrisivi iz mog sjećanja i svaki put kad pogledam ovaj kamenčić, sjetim se te igre i smijeha koji smo dijelili. Svaki kamenčić koji smo sakupili nosi sa sobom dio tih uspomena, obiteljskih avantura i zajedničkih trenutaka.

Ovaj kamenčić nije samo komad prirode – on je čuvar svih tih uspomena. Podsjeća me na toplinu ljetnih dana, miris mora, smijeh s roditeljima i beskonačne mogućnosti dječje mašte. Čuvam ga u svojoj kolekciji kao simbol svih tih dragih trenutaka koji su oblikovali moje djetinjstvo. Kad god sam se osjećao nesigurno ili usamljeno, pogled na kamenčić vraćao bi me u te sretno trenutke i pružao osjećaj sigurnosti i povezanosti s obitelji.

Kroz godine, svaki kamenčić postao je simbol naših zajedničkih

43

iskustava, obiteljske povijesti i ljubavi. Sjećam se naših putovanja i izleta, kada bismo zajedno tragali za savršenim kamenčićem koji bi nas podsjetio na to mjesto. Kada ga pogledam, sjetim se svih tih dragocjenih trenutaka i osjećam zahvalnost za sve što su me roditelji naučili. Svaki kamenčić priča svoju priču, čuvajući fragmente vremena koji su oblikovali našu obiteljsku povijest.

Ovaj kamenčić je stoga simbol ljubavi, obitelji i predivnih trenutaka koje smo proveli zajedno. On nosi sa sobom priču o zajedničkim ljetovanjima, istraživanjima i nebrojnim trenucima sreće. Prisjećajući se tih trenutaka, osjećam neizmjernu zahvalnost za svu ljubav i podršku koju sam dobio od svojih roditelja. Ovaj kamenčić je više od običnog suvenira — on je čuvar naših najdragocjenijih uspomena i podsjetnik na snagu obiteljske ljubavi i zajedništva.

**INFORMACIJE
O KAMENČEJU**

LOKACIJA PROMALASKA:
Mladinska, Hrvatska

DATUM PROMALASKA:
Kolovoz 2006.

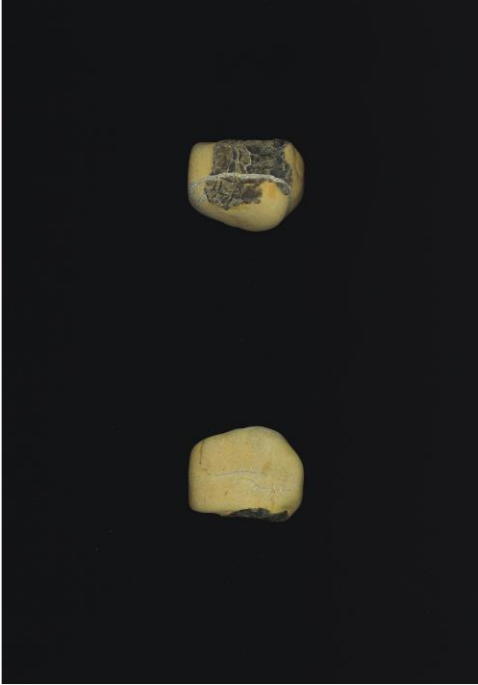
POKLON OD:
Mama Zlatica i tata Damir

**DETALJI
KAMENČEJA**

Što me privlači kod ovog kamenčića? Ili je njegova jednostavnost koja govori bez riječi, ili je njegova boja koja podsjeća na tlo. Ili je to samo što sam ga našao u ovom trenutku, u ovom mjestu, u ovom vremenu, u ovom prostoru i s ovom osobom, koja su me podsjetili na predivni trenutak koji je bio i moj i njihov. Upravo zbog tih razloga, ovaj kamenčić sam ga sa sobom nosim i čuvam kao dragocjenu spomenu na taj trenutak.



Slika 12. Drugi primjer - Pozdrav Svemircima



Proletna Radost

**EMOCIJE
I SUČINJA**

Bilo je proljeće i dani su postajali sve sunčaniji i topliji. Djevojka i ja nijeli smo otisci negdje na izlet, ali nismo znali kamo. Kroz razgovor smo se sjetili da možemo uzeti psa i otići do Donje Dubrave, gdje se nalazi šetnica kraj Drave. Tamo je moguće hodati po dijelu u druge strane rijeke, gdje Drava presuši i ostane samo mala rijeka — savršene za šetnju i provodjenje vremena na suncu.

Krenuli smo krivim putem, pa je prvi pokušaj doaska do željene destinacije bio neuspješan. Pitali smo ribare za upute i krenuli ponovno. Pas je bio uzbuđen i istraživao novo područje dok smo mi stajali i uživali u osvjetljenju zraku i raznolikim, novim bojama prirode koja se budila. Na svakom koraku mogli smo osjetiti miris proljeća u zraku i čuti zvukove ptica koje su pjevale svoje proljetne melodije. Nakon šetnje konačno smo stigli do željene destinacije.

Kako je to presušeni dio rijeke, to je bilo puno raznih kamanića koji su bili zadržani od sunca. Skinuli smo teniske i našli šetnju besa. Taj osjećaj bio je osvježavajuć i nov nakon zimskog perioda. Osjećaj toplog tla pod stopalima donio je osjećaj slobode i povezanosti s prirodom.

Odučili smo prošetati po jednoj od malih rijeka koje su ostale. Po ulasku u vodu — koja je bila do gležnja — osjećaj je bio odličan. No, nažalost, taj osjećaj prošao je brzo jer je voda bila vrlo hladna. Prekask kroz vodu zavirio je iznajmim van dim prije zbog buleva i grčenja od hladnoće. Smijali smo se dok smo trčali van iz vode, pokušavajući ugrjati stopala. Došli smo do obale, stali i pričali, gledajući psa kako se igra. Bacili smo kamenje i radili „zabice“ u vodi, natječući se tko će napraviti više skokova.

Dan je bio prekrasan, a djevojka i ja bili smo sretni što smo došli na ovu lokaciju. Sunce je polako zalazilo, a boje na nebu postajale su sve intenzivnije. Nakon nekog vremena postalo je hladno, pa smo liganim tempom krenuli natrag prema autu. Pas je bio umoran, ali sretni, i

Izgano je hodao uz nas. Dan nam je bio ispunjen i bili smo sretni što smo otišli u prirodu. Razgovarali smo o planovima za buduće izlete i uživali u miru koji nas je okruživao.

Izlet je bio savršeno provedeno vrijeme zajedno, uživajući u proljeću, suncu i prirodi. Taj dan ostat će nam u lijepom sjećanju, a kamenčići koje smo ponijeli sa sobom bit će nam trajni podsjetnik na ovu avanturu. Svaki put kad pogledamo te kamenčiće, sjetit ćemo se svih malih trenutaka koji su taj dan učinili posebnim – od smijeha i igre s psom do osjećaja toplog tla i hladne vode. Taj izlet bio je podsjetnik na važnost zajedničkog vremena i uživanja u jednostavnim stvarima koje nam puno pruža.

INFORMACIJE O KAMENČIĆU

LOKACIJA PRONALASKA:
Dolina Dobrava, Hrvatska

DATUM PRONALASKA:
Svibanj 2024.

SUDJENJE U PRONALASKU:
Divovski izlet

DETALJI KAMENČIĆA

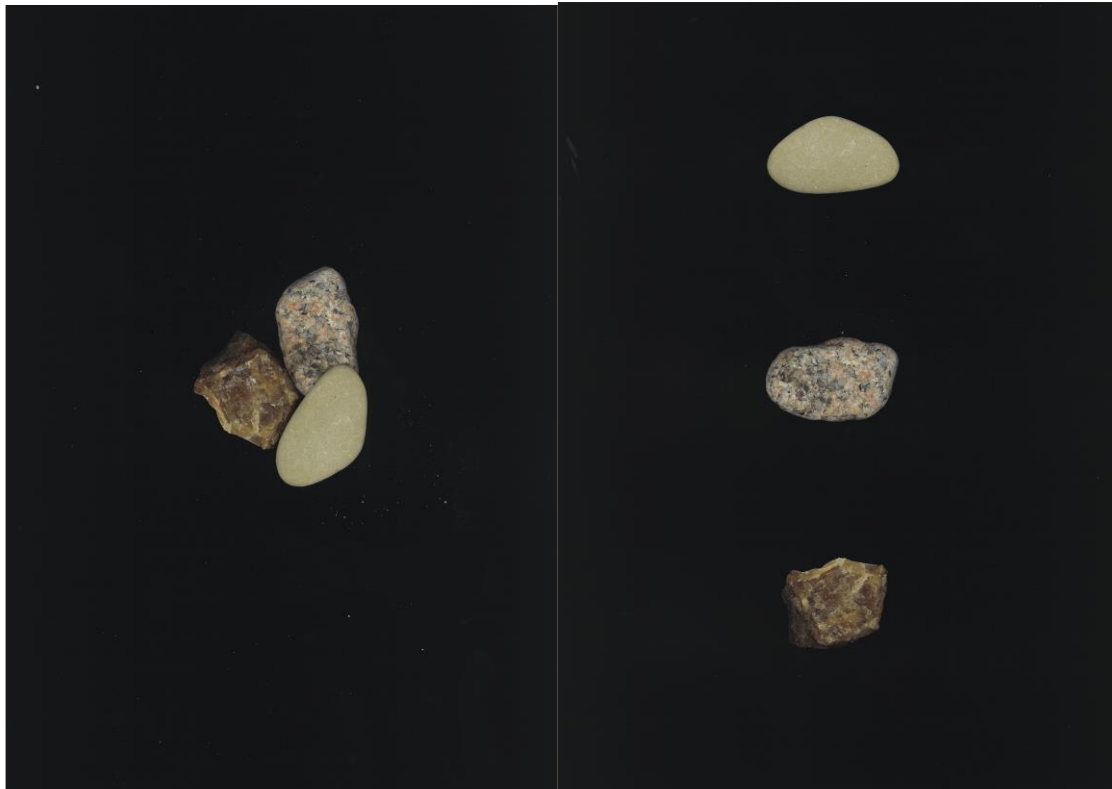
Ovaj kamenčić privlači me zbog njegovog sjajnog, sjajnog sjaja. Njegova boja je tamno plava, a površina je glatka i sjajna. Na njemu se mogu vidjeti tragovi prirodnih procesa, poput pukotina i malih udubina. Ovo je kamenčić koji je ostao iz vremena prije nego što su ljudi počeli koristiti alat. Njegova veličina je mala, ali njegova ljepota je neizmjerena. Ovo je kamenčić koji je ostao iz vremena kad su ljudi još bili divovski. Njegova boja je tamno plava, a površina je glatka i sjajna. Na njemu se mogu vidjeti tragovi prirodnih procesa, poput pukotina i malih udubina. Ovo je kamenčić koji je ostao iz vremena prije nego što su ljudi počeli koristiti alat.



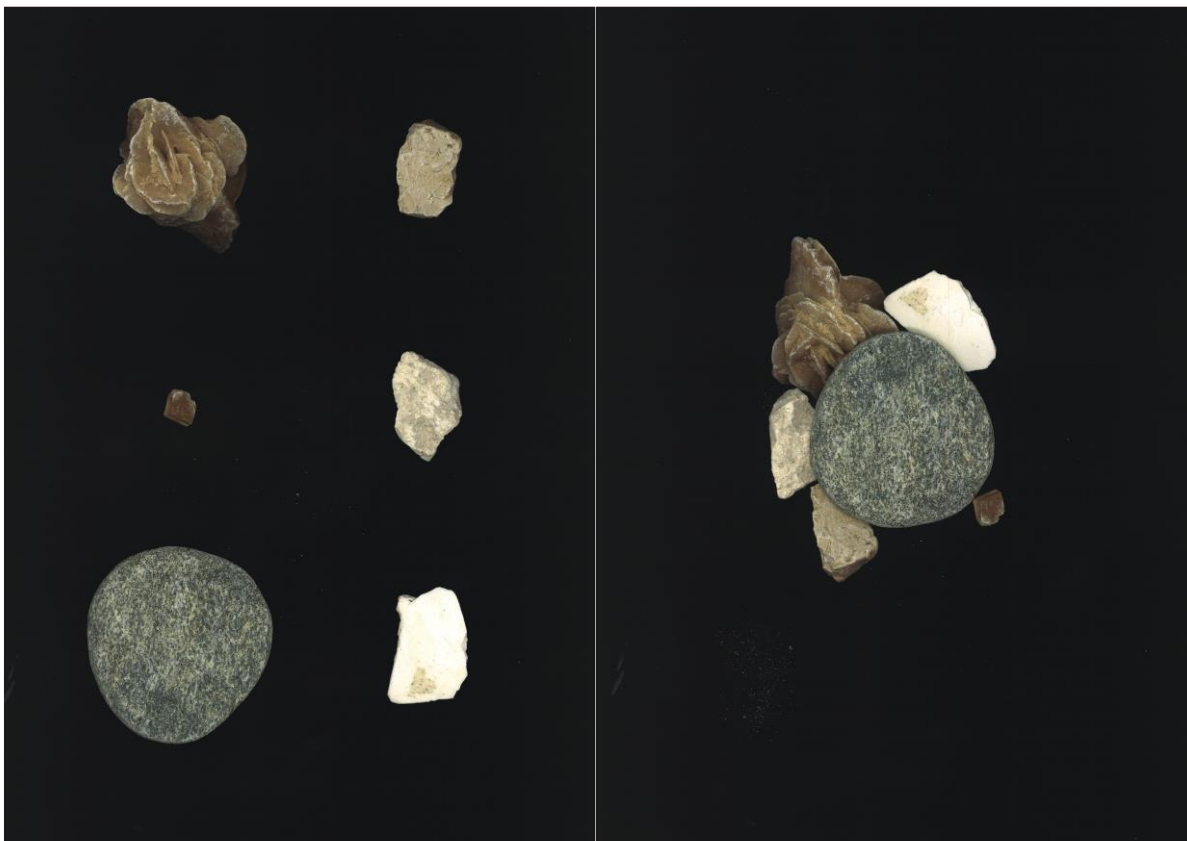
Slika 13. Treći primjer - Proljetna radost

Ostatak kolekcije prikazuje sve preostale kamenčiće koji su dio zbirke. S obzirom na veliki broj kamenčića i nedostatak detaljnih informacija za svaki pojedini primjerak, odlučio sam ih prikazati u nasumičnim kompozicijama. Svaka kompozicija s jedne strane prikazuje grupu kamenčića u vizualno zanimljivom i skladnom rasporedu, dok s druge strane prikazuje pojedinačne kamenčiće koji čine tu kompoziciju.

Vjerujem da ovaj pristup zadržava čitatelja zainteresiranim, jer pruža priliku da se kroz dinamičan i estetski ugodan prikaz istražuje i otkriva ljepota i raznolikost kamenčića bez preopterećenja informacijama. Tako knjiga dobiva određenu živost, a istovremeno stvara prepoznatljiv vizualni identitet koji se proteže kroz cijelu kolekciju. Ovaj način prikazivanja daje knjizi strukturu koja balansira između dokumentarističkog pristupa i umjetničkog izraza.



Slika 14. Vizualni identitet kamenčiča - prvi primjer



Slika 15. Vizualni identitet kamenčiča - drugi primjer



Slika 16. Vizualni identitet kamenčića - treći primjer

5.4. Finalna analiza rada

Završni rad u obliku ove knjige predstavlja sintezu svih mojih akademskih napora i osobnih interesa. Kroz proces izrade knjige, uspješno sam povezoao svoje tehničke vještine u dizajnu, obradi fotografija i pripremi za tisak s duboko osobnim pričama i sjećanjima. Knjiga je postala mnogo više od zbirke kamenčića - ona je postala svjedočanstvo mojih iskustava, odnosa i trenutaka koji su oblikovali moj život.

Ovaj projekt ne samo da je ispunio ciljeve postavljene na početku, već je nadmašio moja očekivanja u smislu emocionalnog i estetskog doživljaja. Kroz rad na knjizi, uspio sam stvoriti djelo koje ne samo da čuva uspomene, već ih i prenosi na način koji je dostupan i razumljiv drugima. Knjiga pokazuje da čak i naizgled obični predmeti mogu nositi duboko osobno značenje i biti nositelji važnih priča.

Konačni rezultat je knjiga koja služi kao most između prošlosti i budućnosti, čuvajući sjećanja koja su oblikovala moj život i nudeći ih na uvid drugima. Ova knjiga je dokaz kako jednostavni predmeti, kada su prikazani kroz prizmu osobne povijesti i umjetničkog izraza, mogu postati

nositelji dubokih i značajnih priča. Ona je više od osobnog projekta - ona je sredstvo komunikacije s čitateljem, pozivajući ga da se poveže s pričama koje pričam kroz kamenčiće, i možda da sagleda vlastite predmete iz svakodnevnog života u novom svjetlu.

Zaključno, knjiga nije samo završni rad, već i simbol mog osobnog rasta i razvoja kroz godine. Ona je odraz mog putovanja, kako akademskog, tako i osobnog, i služi kao trajni zapis sjećanja koja su oblikovala moj identitet. Knjiga je također otvorena pozivnica čitatelju da se pridruži tom putovanju, istražujući priče i sjećanja kroz prizmu kamenčića koji su toliko važni za mene.

6. Zaključak

Fotografska knjiga još je nedovoljno prepoznat oblik umjetničkog stvaralaštva o kojemu ne postoji puno kritika ni teorija, ali taj oblik stvaralaštva postoji već stotinjak godina. Nudi mogućnost različitog oblikovanja sadržaja, „igranja“ s različitim aspektima dizajna, korištenje fotomontaže, različitih fontova, a sama završna izrada omogućuje korištenje različitih materijala za stranice i korice pa se radi o gotovo bezbrojnim mogućnostima kombinacija sadržaja fotografske knjige.

U izradi svojeg završnog rada, fotografske knjige, istraživao sam različite mogućnosti koje pruža izrada digitalne fotografske knjige. Istraživao sam način i mogućnost dizajna korica kao i stranica fotografske knjige i odlučio sam se kombinirati fotografije i tekst i to na način da sam u prvome dijelu knjige kombinirao fotografije i tekstualnu naraciju koja ide uz njih, a u drugome dijelu knjige sam kombinirao kamenčiće prema različitim uzorcima.

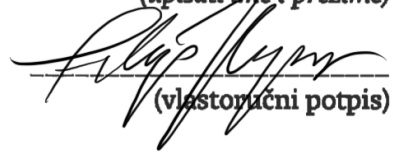
Nadam se da će čitatelji moje fotografske knjige uživati u mojoj zbirci kamenčića, da će si postaviti neka važna pitanja i zamisliti se, a najviše se nadam da sam im uspio prenijeti emocije koje me vežu za te kamenčiće.

**IZJAVA O AUTORSTVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Filip Majcan (*ime i prezime*) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom Uspomene u kamenju: Fragmenti koji kriju dublje priče (*upisati naslov*) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)
(vlastoručni potpis)

Sukladno čl. 83. Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Sukladno čl. 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov završni rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje znanstvena i umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.

7. Popis literature

- [1] Miškulin Saletović L, Beljo A. Tekstne vrste i tipografsko oblikovanje. *Communication Management Review*. 2022;07(02):6-26.
- [2] Flusser, V. *Filozofija fotografije*. Scarabeus naklada. 2007; Čakovec
- [3] Reynolds L. A History of the Artist's Book and How to Make Your Own, <https://www.jacksonsart.com/blog/2024/03/08/a-history-of-artists-books-and-how-to-make-your-own/>
- [4] Markota J, Rajić T. Definiranje pojma knjige umjetnika. *Zarez*, 2013. <https://www.zarez.hr/clanci/definiranje-pojma-knjige-umjetnika>
- [5] Dombowsky, P. *The Illustrated Books of William Blake*. National Gallery of Canada, 2020, <https://www.gallery.ca/magazine/exhibitions/the-illustrated-books-of-william-blake>
- [6] Shannon, E. (2010). The Rise of the Photobook in the Twenty-First Century. *The North Street Review: Arts and Visual Culture*, 14, 55-62.
- [7] Mahoney J. *Books: Walker Evans's American Photographs, Finally Back In Print*, 2013. <https://www.poppphoto.com/american-photo/books-walker-evanss-american-photographs-finally-back-print/>
- [8] Dobravec M. *Foto knjiga kao suvremeni način umjetničkog izražavanja*. Diplomski rad. Grafički fakultet. Sveučilište u Zagrebu. 2019; Zagreb
- [9] Grafički dizajn, Portal hrvatske tehničke baštine, <https://tehnika.lzmk.hr/graficki-dizajn/>
- [10] Kujundžić G. *Vizualne komunikacije i dizajn (nastavni materijal)*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, <https://www.foozos.hr/dokumenti/studenti/nastavni%20materijali/graficki%20dizajn.pdf>
- [11] Tomiša M, Vusić D, Milković M. Utjecaj povijesnog razvoja tipografije na suvremenu klasifikaciju pisama. *Tehnički vjesnik*. 2013;20(5):905-911
- [12] Šestan S. *Tipografija u web sadržajima*. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. 2023.
- [13] An introduction to: typography, <https://thepublicstudio.ca/files/DIY-No5-Typography.pdf>

- [14] Brdar M, Vulić H. Tipografija u medijskim sadržajima. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. 2023; Zagreb
- [15] Nikpalj Polondak N. Priručnik za oblikovanje vizualnih komunikacija. Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. 2015; Zagreb
- [16] Šuvaković M. Pojmovnik suvremene umjetnosti. Horetzky. 2005; Zagreb
- [17] Photomontage, <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/p/photomontage>
- [18] Petz B. Uvod u psihologiju – psihologija za nepsihologe. Naklada SLAP. 2003; Jastrebarsko
- [19] Silvia P J. (2005). Emotional responses to art: From collation and arousal to cognition and emotion. *Review of General Psychology*, 9, 342-357.
- [20] Brakus A. Novi mediji i nove umjetnosti. *In medias res*. 2013;2(2):214-220.
- [21] Ivanović N, Barun I, Jovanović N. Art terapija – teorijske postavke, razvoj i klinička primjena. *Socijalna psihijatrija*. 2014;42(3):190-198.
- [22] Mimeza. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024., <https://www.enciklopedija.hr/clanak/mimeza>
- [23] Rukavina K. Mimesis i apstraktna umjetnost. Prilog o problematici odnosa umjetnosti i stvarnosti. *Metodički ogledi*. 2011;18(2):91-102.

8. Popis slika

Slika 1. Umjetnička knjiga: William Blake, pjesma Janje iz zbirke Pjesme nevinosti i iskustva, 1825. godina.....	4
Slika 2. American Pictures - fotografska knjiga Walkera Evansa (1938.).....	5
Slika 3. Sastav tipografskog pisma – primjer	8
Slika 4. Raoul Hausmann, The Art Critic (1919–1920).....	10
Slika 5. Korice - prva ideja	17
Slika 6. Korice - druga ideja	17
Slika 7. Korice - treća ideja.....	18
Slika 8. Korice - četvrta ideja	18
Slika 9. Finalni izgled korica	19
Slika 10. Priča 1 - prvi spread.....	20
Slika 11. Priča 1 - drugi spread	20
Slika 12. Drugi primjer - Pozdrav Svemircima	22
Slika 13. Treći primjer - Proljetna radost.....	23
Slika 14. Vizualni identitet kamenčića - prvi primjer	24
Slika 15. Vizualni identitet kamenčića - drugi primjer	24
Slika 16. Vizualni identitet kamenčića - treći primjer	25